

Česká próza a drama v první polovině 20. století

Jakub Rádl

4. listopadu 2020

Obsah

1	Úvod	2
2	Reakce na 1. světovou válku	2
2.1	Jaroslav Hašek (1883–1923)	2
3	Legionářská literatura	3
3.1	Rudolf Medek (1890–1940)	3
3.2	Josef Kopta (1894–1962)	3
3.3	František Langer (1888–1965)	3
4	Katolicky orientovaná próza	3
4.1	Jaroslav Durych (1886–1962)	3
4.2	Jan Čep (1902–1974)	4
4.3	Jakub Deml (1878–1961)	4
5	Ruralismus	4

1 Úvod

- Československo po 1. sv. v. – demokratické, rychle se rozvíjející
- ve 30. letech hospodářská krize, národnostní spory, Mnichovská dohoda, protektorát
- literatura – impresionismus, realismus, expresionismus, kubismus, poetismus
- architektura – funkcionalismus
- hudba – Janáček, Dvořák (zhudebnil Čapkovu Věc Makropulos)
- Jirásek a Čapek nominování na Nobelovu cenu za literaturu
- hnutí Proletkult propagace komunismu a marxismu-leninismu → Čapek: Proč nejsem komunistou
- Pátečníci – skupina, která se scházela v pátek v Čapkově vile, novináři, demokraté
- socialistický realismus – odpovídá třídnímu pojetí společnosti a materialismu
- levá fronta – považovali za důležité posílit národní uvědomění a bojovat proti nacionalismu, fašismu a válce
- drama – expresionismus, růst počtu kabaretů a malých scén, avantgardní divadlo, odpor proti fašismu
 - avantgardní scény – Osvobozené divadlo (Vokosvec, Werich), Divadlo D (E. F. Burian)

2 Reakce na 1. světovou válku

2.1 Jaroslav Hašek (1883–1923)

- spisovatel, humorista, publicista
- z gymnázia vyloučen za účast na demonstraci, vyučil se drogistou, vystudoval obchodní akademii, pracoval v bance, později spisovatel, publicista
- bohémský způsob života, pokus o sebevraždu
- politická Strana mírného pokroku v mezích zákona, kritika politiky
- zakladatel žánru hospodská historka, cetopisné povídky, črty a humoresky, většina děl napsaná v hospodě a publikována v časopisech
- satirický román **Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války**
 - satiricky popisuje 1. světovou válku
 - hovorová čeština, vulgarismy, byrokratická a vojenská hantýrka, cizí výrazy,
 - nejasná dějová linie
 - postava Švejka se vyvíjí z prostáčka na mazaného šibala, který doslovným plněním rozkazů přivádí nadřízené k šílenosti
 - Švejk nad válkou vítězí a ukazuje ji v celé její nesmyslnosti
 - ironizace armády, církve, Rakouska-Uherska
- povídky **Velitelem města Bugulmy**
 - popisuje fanatismus revoluční doby v Rusku a hloupost nových vládců
- **Dekameron humoru a satiry**
 - povídka **Nemravné kalendáře** – strážníci rozeberou nemravné kalendáře a tím ochrání veřejnost
 - povídka **O básnících** – : kritika stereotypu lyrického subjektu, který neumí ve světě nalézt radost

3 Legionářská literatura

3.1 Rudolf Medek (1890–1940)

- básník, prozaik, voják, učitel, 1913 narukoval, s Legiemi cestoval na Sibiř, po návratu vstoupil do československé armády, vyznamenán ve Francii a Anglii
- za protektorátu a komunismu cenzurován
- sbírka **Lví srdce** – oslavuje legie
- román **Veliké dny** – o vzniku legií, bitva u Sborova
- román **Anabase** – poslední měsíc pobytu legií na východě
- drama **Plukovník Švec** – o veliteli, který se zastřelí, aby zastavil rozpad morálky svých vojáků

3.2 Josef Kopta (1894–1962)

- trilogie románů **Třetí rota, Třetí rota na magistrále, Třetí rota doma**
 - líčí postup malé vojenské jednotky od Zborova přes Sibiř k Vladivostoku

3.3 František Langer (1888–1965)

- spisovatel, dramatik, vojenský lékař, publikoval v časopisech, východní fronta, legie, po návratu pokračoval v práci vojenského lékaře
- dramaturg Vinohradského divadla
- za druhé světové války musel odejít kvůli židovskému původu
- drama **Jízdní hlídka** – o hrdinství legionářů
- drama **Periférie** – vykresluje pražskou periferii, motiv zločinu a trestu, číšník zabije milence své přítelkyně, ale nikdo mu to nevěří
- komedie **Velbloud uchem jehly, Obrácení Ferdýše Pištory**
- soubor povídek **Železný vlk**

4 Katolicky orientovaná próza

4.1 Jaroslav Durych (1886–1962)

- básník, prozaik, dramatik, novinářská rodina, brzy sirotek, přednosta vojenské nemocnice
- v tvorbě je významné baroko
- **Jarmark života** (dvě prózy, dvě básně)
- román **Na horách**
- později historická forma spjatá s obdobím protireformace
- historický román **Bloudění** – období popravy českých pánů, hlavní hrdina ve službách Albrechta z Valdštejna se zamiluje do katoličky Španělky Andělky, před smrtí s ní má dítě, které se stává symbolem naděje

4.2 Jan Čep (1902–1974)

- esejista, prozaik, překladatel, 1934 šel propagovat československou kulturu do Paříže, 1948 tam emigroval
- kratší epické útvary s jednoduchým dějem, hrdinové jsou spjati s rodným krajem
- soubor existenciálních povídek **Zeměžluč** – křesťansky orientované, hrdinové jsou tragicky lhostejní k životu
- soubor povídek **Letnice** – hrdinové překonávají životní tragedie návratem k víře
- román **Hranice stínu** – cesta moderního člověka k nalezení vlastní identity
- soubor povídek **Modrá a zlatá** – motiv návratu do rodného kraje, vrcholné dílo

4.3 Jakub Deml (1878–1961)

- kněz, básník, prozaik, ve dvanácti letech zemřela matka, později sourozenci, gymnázium, vysvěcen, ale knězem nebyl moc dlouho
- předchůdce surrealismu, expresionismu, existencialismu, vzorem Otokar Březina
- básnická sbírka **Notantur lumina** – ovlivněno Otokarem Březinou
- báseň v próze **Hrad smrti** – popisuje úzkost a ohrožení smrtí
- básnická sbírka **Moji přátelé** – personifikace stromů, květin, hub jako jeho blízkých
- soubor **Šlépěje** – 26 svazků, deníky, úvahy, recenze, korespondence
- próza **Zapomenuté světlo** – soubor vzájemně propojených esejů sjednocený postavou básníka Bohumila Maliny Ptáčka, na jehož dopis autor odpovídá

5 Ruralismus

- vesnická tematika, vztah lidí k půdě, vývoj vztahu venkova a města
- nemilosrdný osud venkovského obyvatelstva v důsledku industrializace
- Josef Knap, František Křelina